

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

ŠESTNAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 80. nadaljevanje

29. 6. 2018

80. Drugačen pogled na finance in bančništvo kot nujen del trajnostnega gospodarstva

V tem tednu nadgrajujemo konceptualne temelje gospodarstva »zahodne« sfere, izhajajoč iz osnovne predstavitve te sfere na koncu 75. nadaljevanja. Po uvedbi koncepta družbene odgovornosti, dopoljnega s praktičnimi primeri do soljudi in narave odgovornega ravnanja, smo začeli obravnavati t.i. novo ekonomijo, ki v temeljih redefinira podjetništvo, ekonomsko in finančno dejavnost. Pri tem smo se delno naslonili na 17. poglavje knjige **Integral Economics**, delno pa črpali iz gradiv, ki so jih prispevali znani slovenski avtorji in organizacije na področju okolja in so nam blizu. Tako smo podrobneje obravnavali dva širša koncepta oz. teoriji iz raznolike zbirke na področju »nove ekonomije«:

- koncept odrast (degrowth), ki ga v Slovenijo uvaja društvo Focus in

- ekonomijo ravnovesnega stanja (steady state economy), katere utemeljitelj je ameriški profesor Herman Daly in jo sistematično razvijajo v centru CASSE¹.

Okrog teh in sorodnih konceptualnih izhodišč »nove ekonomije« so se razvila prava gibanja. Že kratko iskanje po internetu odkrije na primer akcijsko usmerjen britanski »think tank« New Economics Foundation (NEF) in ameriško New Economy Coalition (NEC) (spodaj logotipa obeh organizacij).

NEW ECONOMY COALITION

Zagovorniki obeh do sedaj predstavljenih teoretskih smeri dokazujejo, kako zgrešena je naravnost gospodarstva v nenehno rast (nemogoči hrček!²). V njihovih delih najdemo veliko spoznanj, usmeritev in praktičnih primerov, ki smo jih že vključili v *Integralno serijo*. Kot primer tega sovpadanja smo v prejšnjem nadaljevanju objavili izsek iz informativnega lista CASSE centra o Banki Triodos iz Nizozemske³, ki se od leta 1980 dosledno ravna po načelih trajnostnega bančništva⁴. Zanimivo je, da banko izpostavljajo kot primer »outside-the-box« bančništva, kar je v skladu z našo začetno tezo (prvim načelom⁵), utemeljenim v prvih nadaljevanjih *Integralne serije*:

① »Out-of-the-box« je zakon! (prevod: **Spravimo se ven iz okvirov, razmišljajmo brez kalupov**)

Vodilno misel citiranega informativnega lista o bankah v gospodarstvu ravnovesnega stanja bi lahko prevedli kot: »Čas je, da se finančne institucije osredotočijo na kakovost in ne na količino posojil ter si prizadevajo za stabilnost in ne za cikle razcveta in propadanja.« Kot smo zapisali ob koncu prejšnjega prispevka, Daly predlaga, naj se od bank zahteva, da morajo imeti za depozite zagotovljeno 100-odstotno rezervo v depozitih⁶. V tem primeru banke ne bi mogle več ustvarjati denarja iz nič, ga posojati ljudem in zanj zahtevati obresti. Ta sistem bi bilo treba uvesti tako za banke kot tudi za vse druge institucije, ki poslujejo kot vzporedne banke. V tem primeru bi banke lahko zaračunavale le svoje storitve, kot je vodenje računov, nakazila denarja in podobno. To bi bil njihov edini vir dobička. Z uvedbo 100-odstotnih rezerv bi vsak dolar ali evro, ki bi ga posodile kot kredit, privarčevali varčevalci na svojih računih. Posojanje denarja bi tako postalo bolj odgovorno, ne bi bilo mogoče dobiti kredita za nakup ničvrednega premoženja ali za špekulacije, preprečili bi nastanek različnih balonov, bankam ne bi grozil propad in ne bi bilo treba reševati bank, »ki so prevelike, da bi lahko propadle«⁷. Vlada bi za poplačilo svojih obveznosti lahko tiskala denar, vendar le do meje ciljne inflacije. Če bi inflacija preseгла to mejo, bi vlada morala ustaviti tiskanje novega denarja in povišati davke. Tako bi ohranjali vrednost denarja znotraj države in zagotovili menjavo dobrin in storitev v gospodarstvu in stabilnost.

¹ Center for the Advancement of the Steady State Economy, <https://steadystate.org/>.

² [78. nadaljevanje](#).

³ https://steadystate.org/wp-content/uploads/2009/12/CASSE_Brief_Banks.pdf.

⁴ [4. nadaljevanje](#), [76. in 77. nadaljevanje](#). V objavljenem izseku so informacije o posojilni in investicijski politiki banke (zelo selektivna), ki podpira OVE, ponovno uporabo in recikliranje, ekološko kmetijstvo in predelavo.

⁵ Osem ključnih načel za soočanje z globalnimi in lokalnimi izzivi, ki nas lahko vodijo na trajnostni poti, smo predstavili v [15. nadaljevanju](#).

⁶ Tu predstavljamo osnovne misli iz članka Hermana Dalija iz leta 2012 »Nationalize Money, Not Banks« (dostopen na: <https://www.paulcraigroberts.org/2012/07/30/nationalize-money-not-banks-herman-daly/>). Slovenski prevod povzemamo po članku *Nacionalizirati bi bilo treba denar, ne bank* novinarka Darje Kocbek (revija Mladina, 16. 2. 2013): <https://www.mladina.si/120578/nacionalizirati-bi-bilo-treba-denar-ne-bank/>.

⁷ Prim. [4. nadaljevanje](#).

Herman Daly navaja, da sta v 20. letih prejšnjega stoletja ekonomista Frank Knight iz Chicaga in Irving Fisher iz Yaleja skupaj z Nobelovim nagrajencem za kemijo Frederickom Soddyjem močno podpirala politiko 100-odstotnih rezerv za komercialne banke. A ta tema je izginila z dnevnega reda razprav zaradi velike depresije. Prevladalo je prepričanje, da bi omejitev posojanja denarja zavrlo gospodarsko rast, ker bi ljudje manj trošili. Več varčevanja, četudi z namenom, da bi zbrali denar za investicije, bi zavrlo potrošnjo. Enako prepričanje velja še danes. »Dokler bo bistvo vsega rast, bomo našli poti, da si bomo sposojali od naših zanamcev, da bi financirali današnje investicije, s katerimi hočemo zagotoviti čim večjo rast,« razlaga profesor Daly. A ta rast ni trajnostna, je bolna, kajti živimo na fizično omejenem planetu. Bogastvo ima fizično razsežnost in ima zato fizične omejitve, dolg pa je čista matematična kategorija in nima meja. Zaradi tega Daly vidi rešitev v uvedbi gospodarstva ravnovesnega stanja, v katerem so vse ekonomske kategorije v dolgoročnem ravnotežju in usklajene s fizičnimi omejitvami planeta ter njegovimi zmožnostmi za obnavljanje.

V 20. letih prejšnjega stoletja najdemo med predlagatelji na realnem denarju zasnovanega bančnega sistema tudi Nobelovega nagrajenca za kemijo. Da se to ni zgodilo slučajno, nam dokazujejo dogodki v letih 2004 - 2005: po tem, ko je Banka Švedske s t.i. Nobelovo nagrado za ekonomijo⁸ leta 2004 nagradila ameriška ekonomista Finna E. Kydlanda in Edwarda C. Prescottta, so nasprotovanja tej nagradi izrazili številni predstavniki "trdih", tj. naravoslovnih znanosti (med njimi tudi dobitniki prave Nobelove nagrade), katerih izsledki so podvrženi preverjanju in ovržbi. Prepričani so bili, da nagrada za ekonomijo jemlje vrednost vsem pravim Nobelovim nagradam in povzroča zadrege. Ekologi, biologi, strokovnjaki za naravne vire, inženirji in termodinamiki so kritizirali ekonomijo in se sklicevali na delo Nicholasa Georgescu-Roegen⁹ iz leta 1971.

Banka Švedske se je pri sporni podelitvi sklicevala na članek Kydlanda in Prescottta iz leta 1977, ki s pomočjo matematičnega modela dokazuje, da bi morale biti centralne banke celo v demokracijah neodvisne od vpliva izvoljenih zakonodajalcev. Navedek, ki je spremljal nagrado, je povečeval njun članek, češ da je "daljnosežno vplival na številne reforme na raznih koncih sveta", med drugim na Novi Zelandiji, Švedskem in v Veliki Britaniji.

O dogajanju je Hazel Henderson, priznana predstavnica gibanja za »novo ekonomijo«¹⁰, februarja 2005 objavila odmeven članek v časniku Le Monde diplomatique z naslovom »**Nobelova nagrada, ki to ni**«¹¹. Američanka Hendersonova je avtorica številnih knjig – med njimi **Zgraditi svet, v katerem zmaga vse**, njena prva je **Ustvarjanje alternativnih prihodnosti** (*Creating Alternative Futures*), je soustanoviteljica skupine Calvert (Calvert Group), ki je uvedla Calvert-Hendersonove kazalnike kvalitete življenja (Calvert-Henderson Quality of Life Indicators), ter avtorica televizijske serije *Etični trg*.

Hendersonova v članku o sporni Nobelovi nagradi nadaljuje:

Te dvomljive reforme pa so velik problem za izvoljene predstavnike ljudstva v demokracijah, kjer visoko cenijo preglednost politike odločanja. Monetarna politika je v srcu načina, kako se v družbah delijo bogastvo, dohodek in priložnosti. Ko narašča brezposelnost, pretirano trda monetarna politika težko udari po delavcih, številni majhni dolžniki pa prenašajo glavne sunke visokih obresti. Upnikom in lastnikom kapitala gre v takih razmerah dobro.

Danes so ideološki odkloni neoklasične ekonomije in nerealnost mnogih nenatančnih ali zmotnih predpostavk, ki so podlaga veljavnih učbenikov ekonomije, že bogato dokumentirani. Fiziki, matematiki, nevroznanstveniki

---

⁸ Te nagrade ni ustanovil Alfred Nobel in tudi ni imel namena, da bi se njegove nagrade podeljevale za ekonomijo. Prave Nobelove nagrade podeljuje Švedska kraljeva akademija znanosti.

⁹ Matematik, statistik in ekonomist, lahko ga štejejo za začetnika ekološke ekonomije. Za kratko osnovno informacijo o njegovih teoretskih prispevkih priporočamo Wikipedijo: https://en.wikipedia.org/wiki/Nicholas_Georgescu-Roegen.

¹⁰ Tako jo predstavljata Lessem in Schieffer v knjigi *Integral Economics*. Sama se predstavlja z drugimi besedami – kot avtorica, neodvisna futuristka ...: www.hazelhenderson.com.

¹¹ »The 'Nobel prize' that isn't«. <https://mondediplo.com/2005/02/12nobel>. Pri predstavitvi članka povzemamo tudi po prispevku Janeza Pence na njegovem blogu: »EKONOMIJA - Znanost, mehka znanost ali samo poklic?«, <http://www.zalozbapenca.si/ekonomija-znanost-mehka-znanost-ali-samo-poklic>

in ekologi z vsega sveta skupaj s svojimi švedskimi kolegi zahtevajo, naj Banka Švedske nagrado razširi, primerno poimenuje in jo loči od Nobelove – ali pa ukine.

Zdaj je končno na površju vprašanje, ali je ekonomija zgolj poklic ali znanost. Že dolgo trdim, da je samo prvo, ker je večina njenih načel popolnoma različnih od preverjenih načel v fiziki, na osnovi katerih lahko npr. na Luno pošljete vesoljsko ladjo. Pokazala sem, da Paretovo načelo optimalnosti ignorira poprejšnjo distribucijo bogastva, moči in informacij in lahko pripelje do nepoštenih socialnih izidov. Preoblačenje takih zamisli v modno matematiko služi za preobleko njihovim ideologijam.¹²

Praksa, da se v ekonomiji napačne predpostavke in koncepte matematizira, naredi odklone, katerih podlaga je samovoljno izbran sistem vrednot, neprepoznavne. Ekonomija vprašanja, ki so za javnost pomembna, predstavlja kot preveč "tehnična" in potemtakem javnosti ali celo zakonodajalcem nerazumljiva. Na ta način ekonomisti pridobivajo vpliv pri bogatih in močnih institucijah - ki jim navadno "dajejo kruh" - in zato zanje ne veljajo enaka merila odgovornosti kot za druge poklice. Če npr. človek zbolí zaradi zdravnikove napake, ga lahko toži; zaradi slabih nasvetov ekonomistov pa lahko popolnoma nekaznovano "zbolijo" cele dežele, odgovornost njihovih "zdravilcev" pa je slej ko prej neulovljiva.

(v prevodu Janeza Pence)

Kritične teoretske razprave in nove paradigme, teorije, koncepti prispevajo nujne podlage in utemeljitve za vzpostavljanje trajnostnega gospodarstva in družbe. Enako ali še bolj pomembno pa je pokazati, da je take premike možno doseči tudi v realnem življenju. Zato se bomo v prihodnjih prispevkih posvetili uspešnim praktičnim primerom. V skladu z dosedanjim ritmom bo 81. nadaljevanje objavljeno po enotedenskem premoru v ponedeljek, 9. julija.

Dr. Darja Piciga

---

¹² O ozkosti prevladujočega pristopa v ekonomiji smo pisali že v 3. nadaljevanju: [Britanska kraljica in ekonomska kriza ali Kako preseči ujetost v eno, ozko ekonomsko paradigmo?](#).